

KOOPERATİFLERİN KURULUŞU, YAPISI VE İŞLEYİŞİ

DGRV-Türkiye Eğitim Ekibi
Ankara, 2013

Nedir Kooperatif?

Nedir kooperatif?

- «DSYB üyesi erkeklerin eşlerinin» eğlendiği bir yer
- «Devlet destekleri»nden yararlanma aracı
- Devlet yetkilileri veya eşleriyle yakınlık kurulabilen ve dolayısıyla «prestij» sağlanan yer
- «Ekonomik kazancı arttırmak» için kurulan ortaklık
- Kendine benzeyenlerle dayanışma yeri / aracı
- Sahibi, tedarikçisi, çalışanı ve müşterisi (genellikle) aynı kişilerden oluşan bir örgüt tipi
- ...

Girişimci ve rekabetçi kooperatif?

Girişimci ve rekabetçi kooperatifler;

- ❑ Ortaklarının talep ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla piyasa koşullarında faaliyet yapan,
- ❑ Ortaklarına sunduğu hizmetlerle hem ortaklarına kazandıran ve hem de kendisi kazanan,
- ❑ Yeni iş fikirleri geliştiren ve uygulamaya koymaya çalışan kooperatifler.

Girişimci-rekabetçi kooperatif = Gerçek anlamda kooperatif

Kooperatiflerin diğer ortaklıklardan farkı?**Kooperatiflerin şirketlerden temel farkları?**

- ❑ Ortaklık koşulları
- ❑ Ana sermaye kaynağı
- ❑ Yönetim şekli
- ❑ Yönetim kurulu üyelerine ödeme
- ❑ Kâr payı dağıtımı
- ❑ Toplumsal sorumluluk
- ❑ Benzer amaçlı örgütlerle işbirliği ve dayanışma

Kimlerle kooperatif kurulmalı?

Kimler kooperatif ortağı olarak seçilmeli?

- Durdine çare arayan
- Sorumluluk üstlenen
- Demokrasiye inanan
- Eşitliğe önem veren
- Dürüst olan
- Birlikte – omuz omuza çalışmayı seven

Kooperatif-Devlet İlişkileri?

Kooperatifler ve devlet

- Kooperatifler **özzerk** örgütlerdir!
- Kooperatifler **yasal çerçevede** ortakların talep ve ihtiyaçları doğrultusunda karar alma ve uygulama haklarına sahiptir.
- Devlet
 - politikaları üretir,
 - yasal düzenlemeleri yapar,
 - kamu çıkarları doğrultusunda destekler verir.

Kooperatif kurarken?

Kooperatif kurarken ..

- ❑ Ortakların **ihtiyaç ve talepleri** belirlenmeli
- ❑ Ortakların **bilgileri, tecrübeleri, geleneksel tepkileri, yetenekleri ve güçleri** tanımlanmalı
- ❑ Ana ve tali **amaçlar** tanımlanmalı
- ❑ **Piyasa analizi** yaptırılmalı
- ❑ **Fizibilite raporu** hazırlanmalı
- ❑ Gerçekleştirilmesi mümkün bir **proje** hazırlanmalı
- ❑ Ortakların **onayı ve taahhütleri** alınmalı
- ❑ **Resmi kuruluş süreci** başlatılmalı

Mevcut kadın kooperatifleri örnekleri

Kadın Kooperatif Örnekleri

- ❑ Biga Kadın Kültür Çevre İşletme Kooperatifi (Çanakkale)
- ❑ Ardeşen Kadınlar El Sanatları Tarımsal Kalkınma Koop. (Rize)
- ❑ S.S. Manisa Merkez Tarımsal Kalkınma Kooperatifi (Manisa)
- ❑ S.S.Nar Kadın Çevre Kültür Ve İşletme Kooperatifi (Balıkesir)
- ❑ Artvin Kadın Girişimciler Turizm Geliştirme Kooperatifi (Artvin)
- ❑ S.S. Sarıkaya Tarımsal Kalkınma Kooperatif (Eskişehir)

Ayrıca «Seferihisar Üretici Pazarı»

www.kadinkooperatifleri.org,
www.tarimtv.gov.tr,
www.seferipazar.com

Ardeşen Kadınlar El Sanatları Tarımsal Kalkınma Koop.

Kuruluş : 2012

Kurucular : El sanatları kursunda bir araya gelen kadınlar ve kursu veren eğitimciler

Faaliyetleri:

- a. Feretiko ve Rize bezi dokumak ile sepet örmek
- b. Gümüş işlemeciliği,
- c. ahşap boyama,
- d. giyim,
- e. işleme,
- f. nikah-bebe şekeri

Biga Kadın Kültür Çevre İşletme Kooperatifi

Kuruluş : 2005
Kurucular : Çanakkale'nin Biga ilçesinde yaşayan dar gelirli kadınlar
Ortak sayısı: 33
Faaliyetleri:

- Unlu gıda üretim atölyesi, bir pazar yeri satış alanı, bir lokanta ve bir kafeterya işletmeciliği
- Kadınların ihtiyaç duydukları konularda eğitim çalışmaları
- 0-6 yaş çocukları için bir kadın ve çocuk merkezi

Sarımsak TTK (Eskişehir)

Kuruluş : 2004
Kurucular : 71 köylü kadın. Şu anki ortak sayısı 204
Amaç : Seralarda kaliteli sebze üretim büyük kentlere pazarlamak
Faaliyetleri:

- Ortak başına 500 m2 büyüklüğünde kapalı sera
- Serada domates, biber, salatalık, brokoli, marul ve roka üretimi
- İşgücü istihdamı
- Soğuk hava deposu ve paketlenme tesisi
- İstanbul ve Ankara hallerine pazarlama

Artvin Kadın Girişimciler Turizm Geliştirme Kooperatifi

Kuruluş : 2013
Kurucular : Türkiye Turizm Vakfı'nın bünyesinde gerçekleşen "Girişimcilik Eğitimi" ne katılan kadınlar
Amaç : Turizm sektöründe söz sahibi olmak
Faaliyetleri:

-

Kooperatiflerin yapısı

Birim kooperatiflerin yapısı

Birim kooperatiflerin yapısı

- En yetkili organ **genel kuruldur**.
- Yönetim kurulu** genel kurul adına ve genel kurulun verdiği yetkilerle kooperatifi yöneten ve temsil eden organdır. Genel kurul yönetim kurulunu seçer ve gerektiğinde azleder.
- Denetleme kurulu** yönetim kurulunun çalışmalarını genel kurul adına denetler, yönetim kuruluna yardım eder ve danışmanlık hizmeti sunar.
- Personel** (müdür, memur, işçi) kadroları genel kurul tarafından belirlenir. Alınacak veya çıkarılacak personele yönetim kurulu karar verir.

Türkiye'de kooperatifçilik yapısı

- Kooperatiflerin üst birliğe ortak olması yasal açıdan zorunluluk değildir.
- Farklı ana sözleşmeye göre kurulan kooperatifler farklı bölge ve merkez birliklerine ortak olabilirler.
- Tüm merkez birlikleri «Milli Kooperatifler Birliği» ortağı olabilirler.

İşleyiş

İşleyiş

- Her kooperatif her yılın ilk 6 ayında (Ocak-Haziran) **olağan genel kurulu** toplamak zorundadır.
- **Genel kurul;**
 - Geçen yıla ait yönetim ve denetim kurullarının raporlarını inceler ve aklar veya reddeder.
 - İçinde bulunulan yılda yapılacak çalışmalara ve kullanılacak bütçeye karar verir.
 - Yönetim kuruluna yetki verir.
 - Gerekliğinde yönetim ve denetim kurulu ile üst birlik delegelerini seçer veya azleder.

İşleyiş

- **Yönetim kurulu;**
 - Ayda en az bir kez toplanır, çalışmalarını değerlendirir, planlar, kararlaştırır.
 - Genel kurul kararları doğrultusunda çalışmalar yapar.
 - Genel kurulun olağan yıllık toplantısını yapmak üzere çağırır (gerekliğinde olağan üstü genel kurul toplantısına da çağırabilir)
 - Tamamlanmış faaliyet yılına ait yıllık çalışma raporu, gelir-gider tablosu ve bilançoğu hazırlayıp genel kurula sunar.
 - İçinde bulunulan yıla ait tahmini iş programını ve bütçesini hazırlayıp genel kurulun onayına sunar.
 - Denetleme kurulunun görevini yapabilmesi için gerekli bilgi ve belgeleri hazırlar ve sunar

İşleyiş

- **Denetleme kurulu;**
 - Yılda en az 4 kez, üçer ay arayla toplanıp yönetim kurulunun çalışmalarını denetlemek ve sonucu bir rapor halinde sunmak ile yükümlüdür.
 - Yönetim kurulu toplantılarına katılabilir ancak kararların oylanmasına katılamaz.
 - Ana sözleşmede yer alan diğer görevleri yapar.

İşleyiş

- **Personel;**
 - Yönetim kurulunun verdiği görevleri yerine getirmekle yükümlüdür. Personel yönetim kuruluna karşı sorumludur.

Üst Birlikler

- Kooperatifler ortağı oldukları üst birliklerinden;
 - Denetim
 - Eğitim
 - Koordinasyon
 - Temsil
 - Destek
 hizmetleri alırlar.
- Kooperatifler ortağı oldukları üst birliklerinde genel kurullarınca seçilen delegelerle temsil edilirler.

Pazarlama kooperatifinde Ana hatlarıyla işleyiş

Pazarlama hizmetinin işleyişi

- Kooperatiflerde pazarlama hizmetinin işleyişi özünde çok basittir.
 - Ortaklar ürünlerini kooperatife teslim eder.
 - Kooperatif bu ürünleri piyasadaki en iyi fiyattan satar.
 - Kooperatif her ortağa teslim ettiği ürününün bedelini öder.
- Burada kooperatifin görevi piyasada güvenilir bir alıcı bulmak, ürün bedellerini zamanında tahsil edip ortaklarına ödemektir.

Kooperatif ile tüccar arasındaki fark?

- Bir pazarlama kooperatifi ile bir tüccar arasındaki farklar:
 - Tüccar çiftçiden ürünü satın alır. Aldığı ürüne karşılık, çiftçinin kabul edebileceği en ucuz fiyattan çiftçiye ödeme yapar. Aldığı ürünü ise mümkün olan en yüksek fiyattan satmaya çalışır. **Aradaki fark tüccarın kandır.**
 - Kooperatifin amacı, ortaklarının mümkün olabilecek en yüksek kar elde etmelerini sağlamaktır. Kooperatif, ortaklarından ürünü alır ve onların adına mümkün olan en yüksek fiyattan ürünü satmaya çalışır. **Alış ve satış arasındaki fark ürünü teslim eden ortaklarındır.**

Yönetimin cevaplması gereken sorular..

- Yönetim kurulu ve teknik personelin cevap bulması gereken bazı sorular:
 - Kooperatif faaliyetlerinin maliyeti ne olacaktır?
 - Bu maliyetleri kim ödeyecektir?
 - Ortaklara ürün bedelleri ne zaman ve nasıl ödenecek?
 - Kooperatif hizmetleri nasıl yönetilmelidir ki, ortaklarına azami yarar sunabilsin?

Sermaye

- Yeterli sermayesi olmayan bir kooperatif ortaklarına hizmet edemez.
 - Mülk veya kiralık bina, arsa, tarla vb
 - Hizmet için gerekli donanım malzemeleri
 - Avans veya ürün / hizmet bedelini ödeyebilmek için nakit veya nakide çevrilebilir para.
- Ortaklar ürün bedelini hemen almak ister. Kooperatif ise, aldığı ürünün bedelini sattıktan bir süre sonra tahsil edebilir.

Sermaye kaynakları

- **Ortaklık payı.** Her ortak, kooperatife girişte bir miktar sermayeyi kooperatife yatırmakla yükümlüdür.
- **Kredi.** Avans vermek veya ürün / hizmet bedelini ödemek için kredi almak gerekebilir. Kredi karşılığı faiz ödeneceği unutulmamalıdır.
- **Hibe ve bağışlar.** Kamunun yanı sıra özel ve tüzel kişiler hibe veya bağış şeklinde destek verebilirler.

Akçaköy kooperatifi örneği

- Akçaköy Kooperatifi, ortaklarına 10.000 TL değerinde pay satmış, 40.000 TL hibe almış ve 40.000 TL banka kredisi kullanmış.
- 50.000 TL depo inşaatına ve 5.000 TL kantar vb alet-ekipmana harcamış. Geri kalan 35.000 TL ortaklara ürün bedeli karşılığında avans olarak ayrılmış

Kooperatifin Sermaye Yapısı		Sermayenin kullanılış şekli	
Ortaklık payı satış geliri	10.000	Depo inşaatı	50.000
Hibe ve bağışlar	40.000	Alet-ekipman alımı	5.000
Banka kredisi	40.000	Nakit	35.000
Toplam	90.000	Toplam	90.000

Kooperatifin başarılı olması için...

- Akçaköy Kooperatifinin ayakta kalması ve hizmet edebilmesi için;
 - ortakların ürün teslim etmesi,
 - ortaklara avans verilmesi,
 - ürünün en uygun fiyattan satılması,
 - ürün bedelinin (paranın) alıcılardan zamanında tahsil edilmesi,
 - ortaklara ürün bedelinden alacaklarının zamanında ödenmesi ve
 - Bir sonraki dönemde avans ödenebilecek kadar bir paranın kooperatifte kalması gerekir.

İşletme giderleri

- Kooperatifin işletilmesinden kaynaklanan masraflar vardır:
 - Kooperatif çalışanlarının ücretleri,
 - Ürün bedelleri,
 - Sigorta bedelleri,
 - Nakliye masrafları
 - Büro giderleri vs
- Kooperatif bu parayı ödeyebilmek için ortaklardan alım-satım komisyonu adı altında bir fark almak zorundadır.

Yıllık gelir-giderler

- Akçaköy Kooperatifi örneği:
 - Ürün alımı için ödediği avans : 35.000 TL
 - Kooperatifin ürün satış geliri : 60.000 TL
 - Yıllık işletme giderleri : 6.000 TL
 - İzleyen yıl için ayrılacak avans miktarı : 35.000 TL
 - Tahsilat sonrası ödeyeceği bedel :? TL
- Tahsil edilen 60.000 TL gelirden verilen avans miktarı ve yıllık masraf çıkarıldığında geriye 19.000 TL kalır. Bu rakamın üzerinde ödeme yapılırsa kooperatif zarar eder.

Yapılması gereken kesinti oranı..

- Önceden ne kadar masraf yapılacağını tam olarak kestirmek mümkün olmaz. Riski azaltmak için kesinti oranını biraz yüksek tutmakta fayda vardır.
- Örnek:
 - Kesinti oranı %10 olarak belirlense gelir 6.000 TL olur ve bu gelir ancak masrafı karşılar. Teslim edilen ürün miktarı azalsa veya ekstra masraf çıksa kooperatif zarara uğrar.
 - Kesinti oranı %15 olsa, gelir 9.000 TL olurdu. Masraflar çıktığında geriye 3.000 TL kâr kalırdı.
- Yapılacak kesinti oranı genel kurulca ve uzlaşarak belirlenmelidir.

Yıllık gelir-gider özeti

- Yıllık gelir-gider özeti
 - Ortaklara verilen avans **35.000 TL**
 - Ürün satış geliri **60.000 TL**
 - Ortaklara yıl sonunda ödenen ürün bedeli farkı **16.000 TL**
 - Yıllık masraf **6.000 TL**
 - Gelecek yıl için ayrılan avans **35.000 TL**
 - **Kâr (gelir-gider farkı) 3.000 TL**

Gelir gider farkının paylaşımı

- Eğer ürünler kooperatife değil de tüccara satılıyorsa;
 - Hem satış fiyatı daha düşük olurdu
 - Hem de yıl sonu kârı tüccarın cebine giderdi.
- Kooperatiflerde kâr payı dağıtımı şu şekilde yapılır:
 - Yedek akçe %10 300 TL
 - Yatırım ve geliştirme fonuna %5 150 TL
 - Sosyal yardımlaşma fonuna %8 240 TL
 - Üst birliklere %7 210 TL
 - **Kooperatif ortaklarına %70 2.100 TL**

Gelir-gider farkının paylaşımı

- Ortaklarla yapılan ticari işlemlerden kaynaklanan gelir-gider farkının %70'i ortaklara eşit olarak değil, her bir ortağa kooperatifle yaptığı iş ve kazandırdığı para tutarında dağıtılır.
- Aslında bunun adı «haksız kazancın iadesi»dir.
- Risturn veya kar payı dağıtımı olarak adlandırılan bu uygulama kooperatifçilik açısından çok önemlidir.
- Ortakların kooperatifi sahiplenmesine önemli ölçüde katkı sağlar.
- **Kooperatifin tüccarlardan en önemli farklarından biri budur!**

BAŞARILAR